

Asia: VN/321/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain 59 §:n ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit päivystystä koskevasta sääntelystä

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE 4.11.2022

Asia: Sosiaali- ja terveysministeriö, lausuntopyyntö, vastausaika 4.11.2022 klo 16:00 mennessä.

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/321/2022

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain 59 §:n ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Käsitellessään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lainsäädännön hyväksymistä (HE 241/2020 vp) eduskunta hyväksyi lausuman (EV 111/2021 vp), jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi.

Lausunnolla olevassa esityksessä ehdotetaan säädettäväksi toistaiseksi voimassa olevana mahdollisuutena, että Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet voisivat ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystyksikköä sairaaloidensa yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriö haluaa poistaa voimaanpanolain 59 §:stä vuoden 2032 määräajan pois.

Voimassa olevassa laissa näillä hyvinvointialueilla on tämä mahdollisuus vuoden 2032 loppuun saakka.

Länsi-Pohjan alueen lausunto huomioi perustuslain kirjaukset, erityisesti perustuslain 19 § ja 3. momentin, pääministeri Marinin hallitusohjelman, eduskunnan lausuman EV 111/2021 vp ja 23.6.2021 hyväksytyjen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lainsäädännön keskeiset periaatteet palvelujen saatavuudesta, saavutettavuudesta, kustannustehokkuudesta ja laadusta, lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä

koskevan lainsäädännön voimaantulosta (616/2021), lain hyvinvointialueesta (611/2021) ja hyvinvointialue- ja maakuntajakolain (614/2021).

Lausunnon keskeiset näkemykset ja uhat

- 1.) Kemin sairaalan yhteispäivystys ja erikoissairaanhoidon laadukkaat palvelut turvaavat Länsi-Pohjan alueen asukkaiden palvelujen saatavuuden saavutettavuuden, laadun ja kustannusvaikuttavuuden kehittämisen. Sairaala turvaa Lapin hyvinvointialueen palvelujen yhdenvertaista saatavuutta kaikille Lapin asukkaille. Toteuttaa sote-uudistuksen tavoitteen.
- 2.) Kemin sairaalan aseman turvaaminen varmistaa parhaiten perustuslain 19 § 3 momentin tavoitteen toteutumista: ”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä”.
- 3.) Eduskunta on yksiselitteisesti edellyttänyt päätöksessään EV 111/2021, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi.
- 4.) Länsi-Pohjan alueella on voimassa olevaan lakiin perustuva pysyvä oikeus ja velvollisuus järjestää ympärivuorokautinen yhteispäivystys, joka perustuu alueen palvelutarpeeseen ja lainsäädännöllä määrättyyn rooliin. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen lainsäädännöllä tulee varmistaa ja vahvistaa Kemin sairaalan kyky turvata alueen palvelut ja ylläpitää ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä.
- 5.) Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet poikkeavat merkittävästi muista hyvinvointialueista alueista siinä, että niillä yhdistyvät kaksi erillistä sairaanhoitopiiriä, joilla kummallakin on ollut vuosikymmenet oma keskussairaalsaan. Väestön palveluiden, erityisesti päivystyspalveluiden, lisäksi alueilla tiedostetaan se tosiasia, että keskussairaالاتoisen sairaalan merkittävä elinvoimavaikutus ja henkilöstön pitovoima menetetään, mikäli sairaaloiden palveluvalikoimaa joudutaan lainsäädännöllisistä syistä ajamaan alas.
- 6.) Kemin sairaala ja siinä ympärivuorokautisesti päivystävä yhteispäivystysyksikkö jatkaa yhteisyrityksenä vuoteen 2026. Sen jälkeen toiminta jatkuu sen mukaan, mitä hyvinvointialue jatkosta päättää. Kaikissa tulevaisuuden vaihtoehdoissa rooli ympärivuorokautisesti päivystävänä yhteispäivystysyksikkönä tulee säilyä.
- 7.) Kemin sairaalan ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön toiminnan heikennykset johtavat suoraan sairaalan muun leikkaustoiminnan loppumiseen. Päivystysasetus on sidoksissa työnjakoasetukseen ja hallituksen esitys vaarantaa Kemin sairaalan aseman, samoin kun Savonlinnan sairaalan.
- 8.) Voimassa oleva hyvinvointialueen rahoitusmalli ei huomioi riittävällä ja oikealla tavalla Länsi-Pohjan alueen ja Kemin sairaalan tarvitsemää rahoitusta ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystystyksen ylläpitämiseen. Kemin sairaalalle ja Länsi-Pohjan alueelle tulee osoittaa erillinen rahoitus ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystystyksen ylläpitämiseen, jonka myötä turvataan parhaiten alueen palvelujen saatavuus, saavutettavuus, laatu ja kustannusvaikuttavuus. Samaa mallia tulisi noudattaa Etelä-Savossa Savonlinnan sairaalan osalta.
- 9.) Alueen elinvoiman ja kilpailukykyyn näkökulmasta Lapin hyvinvointialueen tulee turvata sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut, jotta koko Lapin alueelle saadaan houkutelua uutta työvoimaa ja samalla turvataan myös nykyiset lääkäreiden ja hoitajien sosiaali- ja terveydenhuollon

työpaikat. Kemin sairaalan nykyistä roolia tulee vahvistaa ja rahoitus turvata, jotta alue säilyy houkuttelevana asumisen ja työssäkäynnin keskuksena.

10.) Matkailu on alueella merkittävä tulonlähde ja työnantaja. Lisäksi alueella on valtakunnan vilkkain rajan ylittävä maayhteys. Ympäri vuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön rooli tulee turvata. Suomen ja Ruotsin yhteistyö vahvistaa merkittävästi molempia.

11.) Kemin kaupunki on Pohjois-Suomen merkittävä teollisuuden ja alkutuotannon keskittymä. Alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn näkökulmasta Lapin hyvinvointialueen tulee turvata sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut, jotta alueelle saadaan houkutelua uusia osaajia työvoimaa

12.) Valtiovalta turvaa saamelaiden oikeudet Länsi-Pohjan alueella lain perusteluissa HE241/2020 vp. Kemin sairaalalla on tässä tärkeä asema.

13.) Kemin sairaalan roolin ja aseman säilyttäminen on tärkeää ja välttämätöntä alueen toisen asteen koulutuksen näkökulmasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksen harjoittelupaikat tulee turvata. Ympäri vuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön myötä voidaan turvata opiskelijoiden harjoittelupaikkoja.

14.) Kemin sairaala pysyy houkuttelevana ja välttämättömänä paikkana erikoistuvilla lääkäreillä. Työvoiman saatavuus ja pito on yksi tärkeimmistä koko Lapin hyvinvointialueen ratkaistavista ongelmista. Kemin sairaalan aseman pysyvä turvaaminen vahvistaa koko hyvinvointialueen palvelujen turvaamista. Sosiaali- ja terveysalan työvoiman saatavuutta Länsi-Pohjan alueella ei saa vaarantaa lyhytnäköisellä politiikalla.

15.) Hallituksen perustelut lausuntoesityksessä eivät kunnioita eduskunnan tahtoa EV 111/2021. Hallitus esittää, että voimaapanolain 59 §:n mukainen muutos ei edellytä rahoituksen lisäämistä tai erilliskorvausta Lapin hyvinvointialueelle, koska kyseessä on edellä esitetyn mukaisesti mahdollisuus enemmän kuin yhden yksikön ylläpitoon, ei velvoite. Hallituksen epärealistinen esitys, että hyvinvointialueiden on arvioitava enemmän kuin yhden ympärivuorokautisen yhteispäivystysyksikön tarpeellisuutta ja sovitettava toimintansa sille osoitettuun rahoitukseen. Rahoituksen osalta hyvinvointialueiden mahdollisuutta suoriutua tehtävistään turvaavat rahoituslain säännökset, mukaan luettuna siirtymätasausääntely ja viime kädessä lisärahoitusta koskeva 11 §. Kemin sairaalan yhteispäivystyksen rahoitus tulee turvata pysyvällä olosuhdetekijärahoituksella.

16.) Terveystuolain 50 §:n 6 momentin mukaan päivystyksestä ja sen laajuudesta on sovittava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:ssä tarkoitettussa yhteistyösopimuksessa ottaen huomioon alueen ensihoitopalvelu, päivystyspisteiden väliset etäisyydet sekä väestön palvelutarve. Koska päivystyksestä kokonaisuutena on sovittava yhteistyösopimuksessa, päätös enemmän kuin yhden päivystysyksikön ylläpitämisestä tai päivystysyksikön erikoisalakohtaisesta palveluvalikoimasta ei ole yksin Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueentehtävissä, vaan asiasta sovitaan yhteistyösopimuksessa yhteistyöalueen hyvinvointialueiden kesken.

17.) Valtioneuvoston ja eduskunnan päätös pitää olla kaikissa tilanteissa, että nykyisen Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin alueella Kemin sairaala jatkaa Lapin hyvinvointialueella ympärivuorokautisesti päivystävänä yhteispäivystysyksikkönä.

18.) Valtioneuvoston ja eduskunnan tulee varmistaa, että Lapin hyvinvointialueelle varmistetaan pysyvä mahdollisuus ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystyksikköä Rovaniemen ja Kemlin sairaaloiden yhteydessä.

19.) Valtioneuvosto ja eduskunta osoittavat yhteispäivystyksen järjestämiseen pysyvän lisärahoituksen olosuhdetekijänä hyvinvointialueen rahoituslaissa vuodesta 2024 alkaen. Kemlin sairaalan yhteispäivystykseen osoitettu rahoitus ei vähennä muiden hyvinvointialueiden rahoitusta. Valtio osoittaa Kemlin ja Savonlinnan sairaaloiden yhteispäivystyksen järjestämiseen Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille kummallekin vuoden 2022 tasossa 6 miljoonaa euroa, yhteensä 12 miljoonaa euroa. Rahoitus sidotaan hyvinvointi-indeksiin.

Uhat

Hallituksen lausuntoesityksen mukainen lainsäädännön muutos vaarantaa heti Kemlin sairaalan aseman. Uhkien toteutuessa Kemlin sairaalasta päättyy myös muu vaativampi leikkaustoiminta. Henkilöstön saatavuus ja pito heikkenee. Nykyiset työntekijät eivät pysy Lapin hyvinvointialueella, vaan suuntaavat muualle Suomeen, kuten Pohjois-Pohjanmaalle. Lapin hyvinvointialue ei saa jatkossa riittävästi lääkäreitä, eikä hoitajia. Myös asiakkaat Länsi-Pohjan alueelta suuntautuvat Pohjois-Pohjanmaalle, eivät Rovaniemelle.

Mahdollisesti Länsi-Pohjan kunnat lähtevät vaihtamaan maakuntaa heti vuonna 2025. Tämä on Lapin hyvinvointialueelle kestämaton ratkaisu. Lapin hyvinvointialueen rahoitusasema heikkenee ja työvoiman siirtymisen vuoksi kuntien verotulot putoavat. Sekä Lapin hyvinvointialue, että alueen kunnat kärsivät seurauksista.

Ostovoimaa häviää alueelta ja sen myötä yritykset kärsivät tilanteesta. Alueen elinvoima ja kilpailukyky vaarantuu merkittävästi. Länsi-Pohjan alueen houkuttavuus teollisuuden investointikohteena heikkenee. Nykyisen – erittäin merkittävän – teollisuuden ja alkutuotannon luottamus alueeseen laskee. Matkailuelinkeino kärsii, koska terveyspalvelujen taso heikkenee.

Alueen kriisivalmius heikkenee mahdollisten teollisuuden ja liikenteen suuronnettomuuksien osalta sekä esimerkiksi pandemioiden hoidon osalta. Nykyisellään voitaisiin tehdä toisesta sairaalasta pandemia sairaala ja toisessa jatketaan normaalia asiakastyötä. Lapin hyvinvointialue kärsii kestäättömällä tavalla edellä kuvatusti ja koko Lapin alueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut ajautuvat rahoituksen ja toiminnan osalta kriisiin.

Suomen ja Ruotsin rajat ylittävä yhteistyö heikkenee hallituksen esityksen toteutuessa.

Kommentit hoitopaikan valintaa koskevasta sääntelystä

-

Miikki Anneli
Ylitornion kunta - Ylitornion kunnanhallitus

